

Οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή

Η Ευρωπαϊκή Ένωση, προκειμένου να προαχθεί η αρμονική ανάπτυξη του συνόλου της, ενισχύει την οικονομική, κοινωνική και εδαφική της συνοχή. Η ΕΕ αποσκοπεί, ιδιαίτερα, στη μείωση των ανισοτήτων μεταξύ των επιπέδων ανάπτυξης των διαφόρων περιοχών της. Ιδιαίτερη προσοχή δίδεται στις αγροτικές περιοχές, σε περιοχές στις οποίες συντελείται βιομηχανική μετάβαση, και σε περιοχές που πλήττονται από σοβαρά και μόνιμα φυσικά ή δημογραφικά προβλήματα, όπως οι υπερβόρειες περιοχές που είναι ιδιαίτερα αραιοκατοικημένες και οι νησιωτικές, διασυνοριακές και ορεινές περιοχές.

Νομική βάση

Άρθρα 174 έως 178 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ).

Γενικό πλαίσιο

Η πολιτική συνοχής είναι η κύρια επενδυτική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Παρέχει οφέλη σε όλες τις περιφέρειες και τις πόλεις της ΕΕ και στηρίζει την οικονομική ανάπτυξη, τη δημιουργία θέσεων εργασίας, την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων, τη βιώσιμη ανάπτυξη και την προστασία του περιβάλλοντος.

Από την απαρχή της, η Ευρωπαϊκή Κοινότητα (νυν Ευρωπαϊκή Ένωση) ήταν αντιμέτωπη με μεγάλες εδαφικές και δημογραφικές ανισότητες που μπορούσαν να αποτελέσουν εμπόδια στην ολοκλήρωση και την ανάπτυξη της Ευρώπης. Η Συνθήκη της Ρώμης (1957) θέσπισε μηχανισμούς αλληλεγγύης υπό τη μορφή δύο Ταμείων: του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (ΕΚΤ) και του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ, Τμήμα Προσανατολισμού). Το 1975 εισήχθη μία περιφερειακή διάσταση με τη δημιουργία του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ). Το 1994 δημιουργήθηκε επίσης το Ταμείο Συνοχής.

Με την Ενιαία Πράξη του 1986, η οικονομική και κοινωνική συνοχή κατέστη νέα αρμοδιότητα της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Το 2008 η Συνθήκη της Λισαβόνας εισήγαγε μία τρίτη διάσταση της συνοχής της ΕΕ: την εδαφική συνοχή. Οι τρεις αυτές πτυχές της συνοχής υποστηρίζονται μέσω της πολιτικής συνοχής καθώς και των Διαρθρωτικών Ταμείων.

Στόχοι

Η ενίσχυση της οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής της αποτελεί έναν από τους κύριους στόχους της ΕΕ. Αφιερώνει σημαντικό μέρος των δραστηριοτήτων

και του προϋπολογισμού της για τη μείωση των ανισοτήτων μεταξύ των περιοχών, με ιδιαίτερη εστίαση στις αγροτικές περιοχές, τις περιοχές στις οποίες συντελείται βιομηχανική μετάβαση και τις περιοχές που πλήττονται από σοβαρά και μόνιμα φυσικά ή δημογραφικά προβλήματα.

Η ΕΕ στηρίζει την επίτευξη των στόχων αυτών μέσω της χρήσης των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων (του ΕΚΤ, του ΕΤΠΑ, του Ταμείου Συνοχής, του Ευρωπαϊκού Ταμείου Θάλασσας και Αλιείας (ΕΤΘΑ)) και του Ταμείου Δίκαιης Μετάβασης (JTF).

Το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, που από το 2021 αποκαλείται Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο + (EFS +), είναι το κύριο μέσο της Ένωσης για τη στήριξη μέτρων που αποσκοπούν στην πρόληψη και την καταπολέμηση της ανεργίας, στην ανάπτυξη ανθρώπινων πόρων και την τόνωση της κοινωνικής ένταξης στην αγορά εργασίας. Χρηματοδοτεί πρωτοβουλίες που προωθούν υψηλό επίπεδο απασχόλησης, ίσες ευκαιρίες για άνδρες και γυναίκες, βιώσιμη ανάπτυξη και οικονομική και κοινωνική συνοχή.

Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης συντελεί στη διόρθωση των βασικών περιφερειακών ανισορροπιών εντός της ΕΕ. Στηρίζει περιοχές με αναπτυξιακή υστέρηση καθώς και τον αναπροσανατολισμό των βιομηχανικών περιφερειών σε παρακμή.

Το Ταμείο Συνοχής παρέχει χρηματοδοτική συνδρομή σε προγράμματα σε σχέση με το περιβάλλον και τα διευρωπαϊκά δίκτυα στον τομέα των υποδομών μεταφορών. Πρόσβαση σε αυτό έχουν μόνο τα κράτη μέλη των οποίων το κατά κεφαλήν ακαθάριστο εθνικό εισόδημα είναι κατώτερο από το 90% του μέσου όρου της Ένωσης.

Το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης αποτελεί βασικό εργαλείο το οποίο στηρίζει τις περιοχές που επηρεάζονται περισσότερο από τη μετάβαση προς την κλιματική ουδετερότητα και προλαμβάνει την αύξηση των περιφερειακών ανισοτήτων. Για την επίτευξη του στόχου του, το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης στηρίζει επενδύσεις σε τομείς όπως η ψηφιακή συνδεσιμότητα, οι τεχνολογίες καθαρής ενέργειας, η μείωση των εκπομπών, η αναζωογόνηση βιομηχανικών εγκαταστάσεων, η επανεκπαίδευση των εργαζομένων και η τεχνική βοήθεια.

Για την εξασφάλιση της αποτελεσματικής χρήσης των Διαρθρωτικών Ταμείων τηρούνται οι ακόλουθες αρχές:

- συγκέντρωση των πόρων ανά στόχους και περιοχές·
- εταιρική σχέση μεταξύ Επιτροπής, κρατών μελών και περιφερειακών αρχών στον σχεδιασμό, την εκτέλεση και την παρακολούθηση της χρήσης τους·
- προγραμματισμός των παρεμβάσεων·
- προσθετικότητα των ενωσιακών και των εθνικών συνεισφορών.

Η διάθεση δημοσιονομικών πόρων της Ένωσης προοριζόμενων για την πολιτική συνοχής εστιάζεται σε δύο βασικούς στόχους:

- επενδύσεις στην ανάπτυξη και την απασχόληση — με σκοπό την ενίσχυση της αγοράς εργασίας και των περιφερειακών οικονομιών·

- ευρωπαϊκή εδαφική συνεργασία — στήριξη της συνοχής της ΕΕ μέσω συνεργασίας σε διασυνοριακό, διεθνικό και διαπεριφερειακό επίπεδο.

Πολιτική συνοχής της ΕΕ κατά την περίοδο 2021-2027

Κατά την περίοδο 2021-2027, η χρηματοδότηση της ΕΕ θα προέλθει από δύο πηγές: το «καθιερωμένο» πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο (ΠΔΠ), το οποίο ορίζει τα ετήσια όρια δαπανών της ΕΕ, και το σχέδιο ανάκαμψης NextGenerationEU (NGEU), μία έκτακτη πρωτοβουλία ανάκαμψης που σχεδιάστηκε για να βοηθήσει τα κράτη μέλη να ανακάμψουν από την πανδημία COVID-19. Η πολιτική συνοχής θα χρηματοδοτηθεί εν μέρει από το ΠΔΠ και, στην περίπτωση ορισμένων προγραμμάτων, από το «Next Generation EU».

Οι πόροι για τον στόχο «Επενδύσεις στην απασχόληση και την ανάπτυξη» ανέρχονται σε συνολικό ποσό 322,3 δισεκατομμυρίων ευρώ (σε τιμές 2018) και κατανέμονται ως εξής:

- α. 202,3 δισεκατομμύρια ευρώ για τις λιγότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες·
- β. 47,8 δισεκατομμύρια ευρώ για περιφέρειες μετάβασης·
- γ. 27,2 δισεκατομμύρια ευρώ για τις περισσότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες·
- δ. 42,6 δισεκατομμύρια ευρώ για τα κράτη μέλη με τη στήριξη του Ταμείου Συνοχής (εκ των οποίων 10 δισεκατομμύρια ευρώ θα δαπανηθούν για τον μηχανισμό «Συνδέοντας την Ευρώπη»)·
- ε. 1 928 εκατομμύρια ευρώ ως πρόσθετη χρηματοδότηση για τις εξόχως απόκεντρες περιοχές·
- στ. 500 εκατομμύρια ευρώ για τις διαπεριφερειακές επενδύσεις καινοτομίας.

Οι πόροι από το ΕΤΠΑ για τον στόχο «Ευρωπαϊκή εδαφική συνεργασία» (Interreg) ανέρχονται σε συνολικό ποσό 8 050 εκατομμύρια ευρώ και κατανέμονται ως εξής:

- ζ. 5 812 εκατομμύρια ευρώ για τη διασυνοριακή συνεργασία σε θάλασσα και ξηρά·
- η. 1 466 εκατομμύρια ευρώ για τη διακρατική συνεργασία·
- θ. 490 εκατομμύρια ευρώ για τη διαπεριφερειακή συνεργασία·
- ι. 281 εκατομμύρια ευρώ για τη συνεργασία των εξόχως απόκεντρων περιοχών·

Το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης, το οποίο στηρίζει τις περιοχές που επηρεάζονται περισσότερο από τη μετάβαση προς την κλιματική ουδετερότητα και αποσκοπεί στην αποφυγή της αύξησης των περιφερειακών ανισοτήτων, θα διαθέτει προϋπολογισμό ύψους 17,5 δισ. ευρώ. Τα 7,5 δισεκατομμύρια ευρώ θα προέλθουν από το ΠΔΠ, ενώ επιπλέον 10 δισεκατομμύρια ευρώ θα προέλθουν από το Next Generation EU.

Ένα άλλο νέο μέσο, το ReactEU, εγκρίθηκε στα τέλη Δεκεμβρίου 2020. Θα λειτουργήσει ως συμπλήρωμα για τα προγράμματα συνοχής της περιόδου 2014-2020 και θα προστεθεί στα κονδύλια συνοχής για την περίοδο 2021-2027. Το ReactEU θα στηρίξει

τους σημαντικότερους τομείς για μια υγιή ανάκαμψη μετά την κρίση COVID-19. Οι πόροι του (έως το 2023) ανέρχονται σε 47,5 δισεκατομμύρια ευρώ.

Κατά την περίοδο 2021-2027, η πολιτική συνοχής έχει πέντε στόχους πολιτικής για το ΕΤΠΑ, το ΕΚΤ+, το Ταμείο Συνοχής και το ΕΤΘΑ:

- μια εξυπνότερη Ευρώπη – καινοτόμος και έξυπνος οικονομικός μετασχηματισμός·
- μια πιο «πράσινη» Ευρώπη με χαμηλές εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα·
- μια πιο διασυνδεδεμένη Ευρώπη – κινητικότητα και περιφερειακές διασυνδέσεις ΤΠΕ·
- μια πιο κοινωνική Ευρώπη μέσω της υλοποίησης του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων·
- μια Ευρώπη πιο κοντά στους πολίτες της – βιώσιμη και ολοκληρωμένη ανάπτυξη των αστικών, αγροτικών και παράκτιων περιοχών χάρη σε τοπικές πρωτοβουλίες.

Ο κανονισμός περί κοινών διατάξεων (ΚΚΔ) περιγράφει τους κανόνες που πρέπει να τηρούνται για τη χρήση αυτών των κονδυλίων. Τον Οκτώβριο του 2022, ο κανονισμός [τροποποιήθηκε](#) για να διευκολυνθεί η χρήση των πόρων της πολιτικής συνοχής από τα κράτη μέλη και τις περιφέρειες και να αυξηθεί η ευελιξία τους προκειμένου να στηριχθούν μέτρα για την αντιμετώπιση των μεταναστευτικών προκλήσεων που προκύπτουν από τη στρατιωτική επίθεση της Ρωσίας, τα οποία θεσπίστηκαν στο πλαίσιο των προγραμμάτων 2014-2020 και 2021-2027.

Ο ρόλος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου

Το Κοινοβούλιο διαδραματίζει ιδιαίτερα ενεργό ρόλο, στηρίζοντας την ενίσχυση της οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής της ΕΕ. Η σχετική με την πολιτική συνοχής νομοθεσία εκπονείται με τη συνήθη νομοθετική διαδικασία, στο πλαίσιο της οποίας το Κοινοβούλιο συμμετέχει σε ισότιμη βάση με το Συμβούλιο.

Το Κοινοβούλιο συμμετείχε ενεργά στις διαπραγματεύσεις για τη μεταρρύθμιση της πολιτικής συνοχής για την περίοδο 2021-2027. Η μεταρρύθμιση αυτή ορίζει τις προτεραιότητες και τα μέσα των μελλοντικών ενεργειών της ΕΕ που θα στοχεύουν στην ενίσχυση της οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής. Το Κοινοβούλιο έχει υποστηρίξει σθεναρά τις προτάσεις για μια ευρεία και αποτελεσματική πολιτική συνοχής, που απαιτούν επίσης επαρκείς δημοσιονομικούς πόρους.

Το Κοινοβούλιο έχει επίσης ταχθεί υπέρ της χρήσης της πολιτικής συνοχής για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής, για παράδειγμα μέσω του [ψήφισματος της 25ης Μαρτίου 2021 σχετικά με την πολιτική συνοχής και τις περιφερειακές στρατηγικές για το περιβάλλον στην καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής](#). Το ψήφισμα ζήτησε να αυξηθεί η χρήση πράσινων και γαλάζιων επενδύσεων στο πλαίσιο της πολιτικής συνοχής και μεγαλύτερες συνέργειες μεταξύ διαφόρων πηγών χρηματοδότησης σε ενωσιακό, εθνικό και περιφερειακό επίπεδο. Επιπλέον, στις 9 Μαΐου 2023, το Κοινοβούλιο ενέκρινε ψήφισμα [σχετικά με τον ρόλο της πολιτικής συνοχής στην αντιμετώπιση πολυδιάστατων περιβαλλοντικών προκλήσεων στη λεκάνη της Μεσογείου](#). Το ψήφισμα πρότεινε τη χρήση των ταμείων συνοχής για επενδύσεις σε τεχνολογίες και υποδομές που αποσκοπούν ειδικά στην ανάκτηση υλικών από

υπολειμματικά απόβλητα για την προώθηση της κυκλικής οικονομίας, καθώς και τον περιορισμό και τη διαχείριση της αυξανόμενης ρύπανσης από πλαστικά και οικιακά απόβλητα.

Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με το θέμα αυτό, επισκεφθείτε τον ιστότοπο της [Επιτροπής Περιφερειακής Ανάπτυξης](#).

Kelly Schwarz
10/2023

